

REGIONPOLITISKT PROGRAM

MANDATPERIODEN 2027-2030

VÅRD

VAR DAG

VÄRDERINGAR

K
D

ÖREBRO LÄN

Innehåll

1. FÖRORD	3
2. INLEDNING.....	4
3. EKONOMI.....	5
4. HÄLSO- OCH SJUKVÅRD.....	6
4.1 NÄRSJUKVÅRD	7
4.2 SPECIALISERAD- OCH HÖGSPECIALISERAD VÅRD.....	8
4.3 TANDVÅRD	9
4.4 ÄLDRES HÄLSA	9
4.5 PSYKISK HÄLSA.....	10
4.6 KVINNOSJUKVÅRDEN	11
4.7 BARN- OCH UNGA	11
4.8 FOLKHÄLSA	12
5. VÄLFÄRDSBROTTLIGHET	13
6. TRYGGHET	14
7. CIVILSAMHÄLLET	14
8. FORSKNING OCH UTBILDNING	15
9. REGIONAL UTVECKLING.....	16
9.1 ARBETE, UTBILDNING OCH FÖRETAGANDE	16
9.2 BESÖKSNÄRING- OCH TURISM	17
10. KULTUR.....	17
11. KOLLEKTIVTRAFIK	18
12. LANDSBYGD	19
13. DIGITALISERING OCH AI.....	20
14. MEDARBETARE	21
15. KRIS OCH BEREDSKAP	21
16. MILJÖ OCH KLIMAT	22

1. FÖRORD

Kristdemokraternas regionpolitiska program vilar på Kristdemokratin som bygger på en kristen människosyn och värdegrund. Detta innebär att varje människa är unik och ofullkomlig men samtidigt har ett okränkbart värde och okränkbara rättigheter. Ideologin innefattar också personalism som innebär att människan är en social varelse med behov av olika små, naturliga gemenskaper. Dessa gemenskaper, inte minst familjen, utgör grunden för ett gott samhälle. Kristdemokraterna står även för subsidiaritetsprincipen som innebär att beslut ska fattas på lägsta ändamålsenliga samhällsnivå och förvaltareprincipen vilket innebär att man ska förvalta det man har idag till förmån för kommande generationer. Vi Kristdemokrater betonar även det solidariska ansvaret mot medmänniskorna.

Behcet Barsom, Regionråd

Vi tror på en politik som stärker det som bär: vård, vardag och värderingar. Regionpolitiken handlar inte om systemförvaltning, utan om att skapa förutsättningar för ett vardagsliv att lita på. Med en nära vård, en kollektivtrafik som fungerar och kultur som möter och berikar. Vi ser Region Örebro län som en möjliggörare – inte ett självändamål.

Genom ökat förtroende för civilsamhället, tillitsbaserad styrning och förvaltareprincip över skattebetalarnas resurser skapar vi långsiktig trygghet och mänsklig värme.

Det dokument du håller i din hand innehåller vallöften som Kristdemokraterna i Region Örebro län utlovar till länsinvånarna inför valet 2026 och är de frågor som kommer vara vår främsta avsikt att driva och genomföra för mandatperioden 2027 – 2030. Vi har efter långt och gediget arbete landat i att kommande redovisade förslag är de allra mest aktuella för trygg och tillgänglig vård och för en utveckling av Region Örebro län som är i framkant. Vi hoppas att du håller med och ger oss din röst i valet 2026.

Behcet Barsom

Regionråd

2. INLEDNING

Region Örebro läns ansvar omfattar allt från tillväxtfrågor och kollektivtrafik, till hälso- och sjukvård. Örebro län är ett tillväxtcentrum genom sitt gynnsamma läge med järnväg, flygplats, framgångsrikt universitet, en hälso- och sjukvård i absoluta toppklass, kultur och spännande naturmiljöer och fortsatt ökande befolkning. Med goda villkor för länets företagare kan enskilda människor blomma ut i kreativitet och entreprenörskap. Kristdemokraterna vill se ett sammanknutet län, där mötesplatser skapas och människor ges möjlighet att uppleva och upptäcka nya saker. I utvecklingen av Örebro län behövs särskild hänsyn tas till länets kulturarv, historia och arkitektoniska värden.

För att vi ska fungera i våra relationer, ha energi att sköta arbete och studier och kunna ta ansvar för oss själva och våra medmänniskor krävs att vi mår bra samt att det finns mänsklig tillväxt. Här spelar hälso- och sjukvården en viktig roll. Dels genom sitt stöd till föräldrar och skola så att de i sin tur kan ge en sund uppväxt till barnen, dels genom sitt hälsofrämjande arbete för alla. Vårt välmående är också beroende av en meningsfull fritid i form av kultur, ett rikt föreningsliv och turism.

Kristdemokraterna vill skapa förutsättningar för att Örebro län ska vara det bästa länet i Sverige att leva i även på detta område. Vi behöver också ge större utrymme åt de existentiella frågorna om tro, mening och ansvar. Sådant som kan ge människor förankring och styrka i en tid av rotlöshet. Det är en av vår tids viktigaste uppgifter.

Det finns en avsiktsförklaring om Örebro som Europas teckenspråkshuvudstad. Fokus är samordning mellan aktörer för att teckenspråkiga invånare ska känna framtidstro, delaktighet och möjlighet att påverka. Region Örebro län (RÖL), Örebro kommun, Örebro universitet, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Länsstyrelsen står bakom denna avsiktsförklaring. Kristdemokraterna vill stärka och synliggöra svenskt teckenspråk för att göra Örebro till Europas ledande teckenspråkshuvudstad.

En förutsättning för att värna regionens verksamheter som bedrivs idag, men också ge möjlighet för framtida utveckling är en ekonomi i balans. Kristdemokraterna kommer alltid att verka för att skattebetalarnas pengar används så effektivt som möjligt och vi eftersträvar att återgå till en skattesats som är mer i linje med ett riksnitt. Att eftersträva effektivitet behöver inte innebära besparingar utan snarare att utvecklas och bli bättre på att planera, använda ny teknik, olika stödsystem och logistiska effektiviseringar utan några direkta kostnadsökningar.

För att använda skattemedlen klokt behöver vi skärpa fokus på vad vi faktiskt har rådighet över och på kärnverksamheten. Kristdemokraterna föreslår en systematisk genomlysning av all verksamhet och olika projekt med tydliga nyttokrav, mål och uppföljning. Insatser som direkt stärker vårdens och kollektivtrafikens kärnuppdrag prioriteras, medan sådant som ligger vid sidan av kärnuppdraget ska samordnas, effektiviseras eller avslutas. Regionen ska också undvika att ta på sig uppgifter som andra huvudmän ansvarar för och i stället rikta resurserna dit de gör mest nytta för invånarna.

Vår sjukvårdspolitik och vår vision för hälso- och sjukvården bygger på vår grundsyn, att varje människa är en unik och oersättlig person med samma absoluta och okränkbara värde. Människan är ett mål i sig och ingen annan människa får äga henne eller använda henne som ett medel.

De som har de största behoven ska ges företräde till vården. De grupper som har svårt att göra sina röster hörda eller utnyttja sina rättigheter måste garanteras särskilt stöd. Patientföreningar ska ges en starkare roll som företrädare och stöd i utvecklingen av vården. Vården ska vara solidariskt finansierad och vara tillgänglig på lika villkor för befolkningen. Beslut ska fattas på den mest ändamålsenliga nivån. Politiker ska vara patienternas och invånarnas företrädare.

Trygghet, tillit och delaktighet är, utöver grundläggande värden som liv och hälsa, viktiga värden i hälso- och sjukvården. Det innebär att man inom vården ska ha en helhetssyn på människan som tar hänsyn till kroppsliga, själsliga och andliga behov.

Människan är en gemenskapsvarelse och varje människa föds med relationer till andra. Hon mår bäst av att utvecklas i naturliga gemenskaper, som präglas av omtanke, ansvarstagande och solidaritet. Kristdemokratisk politik tar sin utgångspunkt i denna helhetssyn på människan. Detta kallas för personalism. Utifrån en personalistisk människosyn vill vi värna alla människors liv, frihet och värdighet.

När sjukdom drabbar oss blir ofta behoven större än vad den enskilda människan och familjen mår med. Överordnade gemenskaper, såsom kommun, region och stat, har då en skyldighet att gå in, hjälpa och stödja med kunskapsbaserad, patientsäker och solidariskt finansierad hälso- och sjukvård. Samtidigt ska invånaren, som blivit patient, tillförsäkras gott bemötande och delaktighet i vården. Anhörigas vårdinsatser är en ovärderlig tillgång som behöver tas tillvara, synliggöras och uppmuntras.

Vårdansvarskommittén har lagt en bred plan som pekar på behovet av ökad statlig styrning för att höja tillgänglighet och jämlikhet. Staten föreslås ta större ansvar över bland annat kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer, screening, rättspsykiatri och luftburen ambulanssjukvård. Förslagen stannar dock vid ökad styrning och inte ett fullt statligt huvudmannaskap. Kristdemokraterna välkomnar inriktningen men vill gå längre. Vi kommer driva på för ett stegvis större statligt systemansvar, från finansiering till uppföljning och ansvarsutkrävande. Detta med nationella standarder, samlad kapacitetsplanering och snabbare införande av evidensbaserade arbetssätt. Målet är högre kvalitet, kortare väntetider och mer likvärdiga vårdresultat i hela landet.

Flera olika vårdgivare kan stimulera till nytänkande och tillföra vården nya dimensioner. Privata, kooperativa och ideellt drivna alternativ ska ges förutsättningar att utvecklas. Invånarna ska ges frihet att själva välja vårdgivare. Vår gemensamma hälso- och sjukvård ska helt enkelt kännetecknas av att den är enkel att nå, att den är tillgänglig, att den är av hög kvalitet och att valfrihet råder.

Länets tre sjukhus i Karlskoga, Lindesberg och Örebro ska utvecklas. Samtliga ska erbjuda akutvård dygnet runt, nära vård för boende i respektive länsdel och specialiserad vård för hela länet. Patientsäker förlossningsverksamhet ska bedrivas i både Örebro och Karlskoga.

Kristdemokraterna vill att:

- Fler privata vårdaktörer etablerar sig i vårt län för ökad valfrihet
- Den digitala tillgängligheten ska vara enkel och användarvänlig
- Kärnuppdraget ska vara en prioriterad ledstjärna i alla beslut
- Patienten inte ska anpassa sig till systemen, utan systemen ska anpassas till patientens behov

3. EKONOMI

Ett gott samhälle kan inte förverkligas utan en väl fungerande samhällsekonomi med politisk och personlig frihet i balans. Dessutom krävs en långsiktighet vilket förutsätter ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv. Region Örebro län har under de senaste åren haft en ansträngd ekonomi med stora underskott under 2022 – 2024, mycket beroende på grund av den ökade inflationen. Resultatet för 2025 har inneburit betydligt bättre resultat där vi ser ett ekonomiskt överskott för 2026 som innebär en återgång till ”normal nivå”.

Politik måste vara något mer än att räkna pengar och ha ett kameralt tänkande. För att kunna skapa ett gott samhälle måste det finnas en ekonomi som ger de politiska visionerna muskler. Det är ett välfungerande näringsliv och fler personer i arbete som genererar de skatteintäkter som gör det möjligt med en god välfärd för alla.

Regionen har över tid fått ett allt större åtagande med allt högre förväntningar ifrån invånarna. Det ställer större krav på styrning och uppföljning av sambandet mellan resurser, prestationer, resultat och effekter i verksamheterna. Det ställer också krav på ständiga prioriteringar, effektivisering och förnyelse av verksamheterna. Det handlar dels om att göra saker *rätt*, men också om att göra rätt *saker*.

Varje människa är en resurs som har en mun men två händer. Det är nödvändigt att fler människor i arbetsför ålder lyckas komma i egen försörjning. Effekterna av en bristande integration är inte bara ett misslyckande på individnivå utan något som hotar vårt samhälles sammanhållning och det offentliga finansiering.

Kristdemokraterna vill att:

- Fokus ska ligga på effektivitet och gott förvalterskap där kärnverksamheten prioriteras
- Skatten ska sänkas och vara så låg som möjligt och så hög som nödvändigt
- Renovering respektive nybyggnation av kärnverksamhetens lokaler ska prioriteras
- Övergripande genomlysning av regionens verksamheter ska ske vart tionde år för att förebygga att förvaltningarna sväller

4. HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

Alla invånare i vårt län ska erbjudas sjukvård som är tillgänglig, patientsäker och av hög kvalitet på likvärdiga villkor. Arbetet för en personcentrerad vård måste öka, det innebär att vård och behandling ska vara medskapande, ha helhetsperspektiv och vara individanpassad. Personcentrering är ett etiskt förhållningssätt för personal som arbetar inom hälso- och sjukvården. Etik är grunden för ett genomtänkt förhållningssätt där respekt för patienter, närstående, medarbetare är i fokus. Varje människa som kommer i kontakt med vården ska ses i sin helhet, inte utifrån en specifik diagnos eller sjukdomsbild.

När alltmer blir möjligt att göra digitalt via mobiltelefoner och datorer är det viktigt att även vården hänger med i utvecklingen. Det öppnar för nya potentiella vägar för tidsbokning, kontakt, rådgivning och möten, inte minst för primärvården. Kristdemokraterna vill möjliggöra, för den som så önskar, att kunna träffa läkare eller sjuksköterska digitalt. Regionens vårdssystem ska vara enkla att nyttja och smidiga att navigera. Samtidigt måste vi säkerställa att de som inte kan ta del av digitala lösningar får det stöd och den hjälp de behöver i vården.

Länets tre akutsjukhus: Karlskoga lasarett, Lindesbergs lasarett och Universitetssjukhuset Örebro, ska fortsätta utvecklas för att kunna erbjuda befolkningen i länet en nära vård men också specialiserad vård för länets invånare. Kristdemokraterna ser också ett växande behov av rättspsykiatriska platser när domstolarna beslutar om vård men regionen bär kostnaden. Utan statliga medel behöver regionen arbeta med långsiktig finansiering samt en gemensam och utbyggd platskapacitet. Patientsäker förlossningsverksamhet ska bedrivas på både Universitetssjukhuset Örebro och på Karlskoga lasarett.

Palliativ vård ska finnas tillgänglig för alla som behöver den, oavsett var man bor i länet. Den sista tiden i livet måste präglas av trygghet, värdighet och närvaro, där både patient och närstående får stöd. Ingen människa ska behöva oroa sig för att det palliativa stödet inte finns där när det behövs som mest.

Den som önskar ska erbjudas en fast läkar- och vårdkontakt på vårdcentralen. Vi ska verka för att nå Socialstyrelsens rekommendation om 1 läkare per 1100 listade.

Därför behöver vi bedriva arbetet med att fasa ut hyrläkare, samtidigt som vi fortsätter att rekrytera egna läkare till regionen. Fler yrkesgrupper måste ges en större roll inom den nära vården. Utvecklingen med Mobila team ska fortsätta, särskilt för vård i hemmet för de svårast sjuka äldre.

Akutmottagningar är en viktig del av vårt sjukvårdssystem. En akutmottagning är alltid öppen och behöver kontinuerligt balansera kapacitet och efterfrågan för att kunna erbjuda en god och effektiv vård. När patienter uppfattar att vården inte är tillgänglig vänder de sig till akutmottagningen istället för vårdcentralen, eftersom det upplevs som den enda möjligheten att få vård på kvällar och helger. Detta ökar påfrestningen för både personal och patient med långa väntetider som kan innebära ökad frustration och otrygghet för patienterna, men även ökad stress för personalen. För att avlasta akutmottagningarna vill vi Kristdemokrater att fler vårdcentraler har flexibla öppettider och att inrättande av dygnetruntöppen primärvårdsmottagning i anslutning till akutmottagningen införs.

I ett starkt samarbete med kommunerna ska vi jobba för de människor som är fast i ett missbruk eller befinner sig i ett riskbruk. Insatser ska finnas till hjälp för patienter att ta sig ifrån sitt missbruk till att ha ett liv där man känner sig som en del av samhället och uppnår ett självförverkligande. En förutsättning för att lyckas är att vi har kompetenta, engagerade medarbetare. Därför ska särskild satsning läggas på kompetensutveckling. De erfarna och seniora medarbetarnas kunskaper ska tas tillvara och premieras. På samma sätt ska också ökade kunskaper och förmågor värdesättas hos alla yrkesgrupper.

Kristdemokraterna vill att:

- Du ska få den vård du behöver när du behöver den
- Återkommande läkemedelsgenomgångar ska ske med patienter
- Förlossningsverksamhet i Karlskoga ska finnas
- En jourvårdcentral i nära anslutning till akuten ska finnas
- Bårhuskapaciteten på USÖ ska öka

4.1 NÄRSJUKVÅRD

Hälso- och sjukvård ska ges nära patienten och behöver inte alltid vara bunden vid sjukhusen. Primärvården är i de flesta fall grunden för hälso- och sjukvården. Det är där de grundläggande behoven, från första kontakt och diagnostisering till färdigbehandling tillgodoses.

Primärvården omfattar allt från hälsofrämjande och förebyggande insatser till grundläggande medicinsk behandling, omvårdnad och rehabilitering. Vi vill fortsätta utveckla den nära vården som människor ofta har behov av att besöka. Detta genom att öka tillgängligheten till primärvården med flexibla öppettider och flera olika yrkesgrupper på våra vårdcentraler. Tillgängligheten får inte tummas på och tidsbokning ska förbättras mot hur den är idag, både digitalt och på telefon. Vi vill också fortsätta utveckla den personcentrerade vården där patienten är i centrum och där kontinuitet i vårdkedjan är målet.

Det är dyrt, men framför allt patientsäkert med läkare som kommer och går utan möjlighet att följa patienten och utan kunskap om vårdcentralens rutiner och utrustning. SKR:s Nationella avtal om hyrpersonal som kommit till med övriga regioner i Sverige ser vi nu en trend med ett minskat beroende av hyrläkare. Hyrläkare kommer däremot alltid behövas i en viss utsträckning men vi kan inte ha verksamheter vars existens vilar på hyrläkare.

Vi vill säkerställa att alla länets invånare får tillgänglig hälso- och sjukvård med god och hög kvalitet. Oavsett om vården bedrivs i privat eller offentlig regi ska regelbundna och kontinuerliga uppföljningar och kvalitetsmätningar ske.

För att möta det framtida vårdbehovet med en ökande andel av äldre, behöver vi stärka samverkan kring vården av de äldre med kommunerna. Arbetet med att utveckla den nära sjukvården ska fortsätta, genom förstärkt vårdcentralverksamhet, utökade mobila verksamheter och mer sjukvård i patientens hem. För att främja en god hälsa och förebygga ohälsa vill vi stärka regionens samarbete med kommunernas olika verksamheter och civilsamhället. Det gäller inte minst i arbetet för att fler unga ska klara sin skolgång, för att främja psykisk hälsa och bryta ensamhet och isolering bland äldre.

Kristdemokraterna vill att:

- Arbetet med mobila team ska utvecklas
- Olika sjukvårdsprofessioner ska arbeta på vårdcentralerna
- Samverkan med kommunerna kring vården av äldre ska stärkas
- Vårdcentraler ska ha flexibla öppettider
- Det ska finnas fasta läkare på vårdcentralerna för ökad trygghet och kontinuitet
- Medarbetare ges större möjligheter att ha inflytande på "sin" vårdcentral
- Tillgängligheten för kontakt med vårdcentralerna ska vara 100%

4.2 SPECIALISERAD- OCH HÖGSPECIALISERAD VÅRD

Den svenska sjukvården står inför stora framtida utmaningar. Befolkningen har vuxit snabbt samtidigt som andelen äldre i behov av vård har ökat. Samtidigt har den medicinska utvecklingen gjort fantastiska framsteg, vilket gör att möjligheterna till att behandla, bota och lindra har förbättrats avsevärt. Diagnoser som för något årtionde sedan innebar en säker död kan i många fall framgångsrikt behandlas tack vare nya forskningsgenombrott, avancerade läkemedelsterapier och modern medicinsk teknik. Sjukvården blir alltmer kunskapsintensiv, specialiserad och tekniskt avancerad.

För att kunna bedriva denna komplexa och specialiserade verksamhet på ett rationellt och ändamålsenligt sätt krävs större patientunderlag, stora ekonomiska resurser och stark förmåga att attrahera högt efterfrågad kvalificerad kompetens. Men det kan vara mycket svårt för ett relativt litet sjukhus att ha specialistkompetens, tekniska resurser och ekonomi för att utföra avancerad vård, som utförs på väldigt få patienter. Därför behöver den högspecialiserade vården, med svåra sjukdomar som sällan drabbar patienter, koncentreras. Koncentrationen skapar förutsättningar för stabila personalgrupper med hög kompetens, utvecklande arbetsuppgifter, korta ledtider och förbättrade vårdresultat med större patientsäkerhet samt ett mer effektivt utnyttjande av hälso- och sjukvårdens resurser. Kristdemokraterna är övertygade om att den enskilde patienten är villig att åka lite längre för att få högkvalitativa ingrepp eller behandlingar.

Att vårda patienter på sjukhus räddar liv och bidrar till förbättrad hälsa. När det finns behov av sjukhusets specifika kompetens och resurser ska det finnas disponibla vårdplatser. Det betyder att det ska finnas vårdpersonal och sängplatser. Vårdplatssituationer med överbeläggningar eller patienter som inte får plats på rätt vårdavdelning är stora utmaningar som kräver sina insatser, inte minst måste samverkan med kommunerna för hemtagning av medicinskt färdigbehandlade patienter fungera.

Kristdemokraterna vill:

- Att vi har tre sjukhus i länet som utmärker sig nationellt
- Fortsätta utveckla arbetet med länsklinikerna

4.3 TANDVÅRD

Munhälsa är en fråga som ofta hamnar långt ifrån sjukvårdsfrågor, men tänderna tillhör kroppen och är avgörande för vårt välmående, därför vill Kristdemokraterna att vård kopplat till munhälsan ska ingå i högkostnadsskyddet. En dålig tandhälsa leder ofta till svårigheter att äta och minskad matlust, vilket kan leda till både näringsbrist och sänkt immunförsvar. Dessutom fyller tänderna en viktig estetisk funktion som stärker självkänslan. Ingen ska behöva avstå från tandvård för att det är för dyrt.

En god munhälsa grundläggs tidigt i livet. Därför är det viktigt att föräldrar ges goda förutsättningar för att ge barnen en god grund. För att öka föräldrars kunskap är samverkan mellan barnhälsovården och folktandvården nödvändig. Dessutom behöver även förskolor och skolor arbeta med munhälsofrågor för att skapa goda rutiner för munhälsa.

Folktandvården ska jobba både förebyggande för att möjliggöra för god munhälsa på äldre dagar, men de ska också jobba riktat mot dem som redan har dålig munhälsa. Därför är det viktigt att utveckla en nära och väl fungerande samverkan mellan folktandvården och de kommunala vård- och omsorgsaktörerna.

Kunskap och utbildning inom munhälsa behöver vara en självklarhet för länets vård- och omsorgspersonal. För att ytterligare stärka de äldres munhälsa vill Kristdemokraterna se fler flexibla tandvårdslösningar med mobila tandvårdsenheter som kan möta äldre på äldreboenden och i hemmet. Rätten att välja utförare ska vara en självklarhet inom tandvården.

Kristdemokraterna vill att:

- De med behov av tandvård ska få hjälp för att finansiera sin tandvård med avbetalningar
- Tillgängligheten till tandvården i hela länet ska öka
- Privata utförare av tandvård ska vara en självklar del av utbudet

4.4 ÄLDRES HÄLSA

Varje människa är unik och har ett absolut värde genom hela livet, oavsett ålder, livssituation eller förmåga. Vi lever allt längre, och vi är också friska längre. Många av de som fyllt 65 år både kan och vill fortsätta arbeta, och de flesta är fram till 80-årsåldern utan större behov av hjälp. Men med åldrande ökar också risken för sjuklighet, kroniska sjukdomar och funktionsnedsättningar. Vilket innebär att samverkan med länets kommuner är en förutsättning för att klara framtida utmaningar.

Äldres psykiska ohälsa behöver uppmärksammas och motverkas. En av de största anledningarna till att allt fler äldre mår dåligt är känslan av ensamhet, vilken för många leder till depression.

Kristdemokraterna ser ett behov av utökad kunskap och kompetens kring hur psykisk ohälsa tar sig uttryck hos äldre för att i tidigt skede kunna möta dem som mår dåligt.

För oss Kristdemokrater är rätten till ett värdigt liv och god livskvalitet på ålderns höst en självklarhet. Äldre ska enkelt få kontakt med vården när de behöver den, och bemötande och behandling ska vara anpassad efter den äldres behov. Äldres hälsa kräver i många fall en helhetssyn som sträcker sig över verksamhetsgränser. Vårdcentraler, sjukhus, äldreboenden och hemvården måste alla samverka för att kunna erbjuda våra äldre kvalitativ, god och säker vård.

Samordnad Individuell Plan (SIP), är ett verktyg där region och kommun samlar sina insatser utifrån individens behov. Målet är att skapa tydlighet, trygghet och delaktighet så att ingen faller mellan stolarna. Kristdemokraterna vill utveckla SIP till ett levande stöd som stärker kontinuiteten och värdigheten i vården och omsorgen. Planen ska inte bara vara en pappersprodukt utan bygga på nära samverkan med anhöriga, civilsamhälle och lokala gemenskaper.

Kristdemokraterna vill att vården ska erbjuda de äldre en helhetsservice. Från första kontakt och vid varje behandling fram till utskrivning ska de äldre kunna känna sig trygga i att vården möter dem med kunskap och kompetens om äldres behov och besvär. Regionen måste också utöka sin vaccinationskapacitet mot de vanligaste åkommorna som kan drabba äldre väldigt hårt som exempelvis Influensa och Bältros.

För att fler äldre ska må bättre längre vill vi att vården ska kunna erbjuda äldre regelbundna hälsokontroller och hälsosamtal. På så sätt kan eventuella sjukdomar och riskfaktorer upptäckas i god tid och behandling eller åtgärder snabbt sättas in. Den allmänna geriatriska kompetensen på vårdcentralerna ska stärkas och utvecklas.

Kristdemokraterna vill att:

- Civilsamhället ska vara en naturlig del i arbetet mot den ofrivilliga ensamheten
- Den geriatriska kompetensen ska finnas inom hela primärvården
- Äldre ska erbjudas regelbundna hälsokontroller och hälsosamtal
- Återkommande läkemedelsgenomgångar med äldre och multisjuka ska genomföras
- Utvecklingen av olika mobila lösningar ökar
- Äldres munhälsa ska vara prioriterad livet ut
- Vaccinationer mot Bältros ska erbjudas till en reducerad kostnad

4.5 PSYKISK HÄLSA

De flesta av oss kommer någon gång under livet i kontakt med psykisk ohälsa. Antingen drabbas vi själva av den eller så börjar en närstående må dåligt. För oss Kristdemokrater är det viktigt att länets psykiatriska vård och omsorg präglas av tillgänglighet och flexibilitet utifrån patientens behov.

Kristdemokraterna vill att det ska vara enkelt att få psykiatrisk vård och omsorg för den som är i behov, oavsett den enskildes förmåga att ta sig fram. Närståendes vårdinsatser är en ovärderlig tillgång som behöver tas tillvara, synliggöras och uppmuntras. Men vård av anhöriga måste bygga på frivillighet.

Det är av stor vikt att det går fort från första kontakt till påbörjade insatser. Hela det psykiatriska flödet måste fungera och vara sömlös. Övergången från Barn- och Ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri måste ses över. Det får inte upplevas som en ny resa, utan ska upplevas som en naturlig fortsättning i processen. Likaså är det viktigt att patienten i möjligaste mån vet var i vårdprocessen den befinner sig. Det minskar både lidande och andelen sjukskrivningar. Inget liv ska gå i spillror på grund av långa väntetider inom psykiatri.

Ett förändrat arbetssätt inom den psykiatriska vården är utvecklingen av mobila "Specialpsykiatriska Omvårdnadsteam" (SPOT), som besöker patienten i hemmet. Ett arbetssätt mot en mer personcentrerad vård.

Vi Kristdemokrater tror att det är viktigt att den som är i behov av psykiatrisk vård kan känna sig trygg i att få vård när behov uppstår. Därför vill vi att det ska finnas möjlighet för återkommande patienter inom den psykiatriska vården att själva skriva in sig till slutenvården.

Kristdemokraterna vill att:

- Den psykiatriska kompetensen på vårdcentralerna stärks
- Diagnostisering och medicinering inom BUP ska ske inom tre månader
- Hela flödet inom psykiatri ska fungera och flaskhalsar ska bort
- Antalet rättspsykiatriska platser ska utökas

4.6 KVINNOSJUKVÅRDEN

Kvinnosjukvård sker idag på Regionens tre sjukhus och hos Capio Läkargruppen. Kvinnosjukvården omfattar alltifrån gynekologisk mottagning, vårdavdelning och operation till specialistmödravård, förlossning, BB och fertilitetsenheten. Kvinnosjukvårdens tillgänglighet och kvalitet i kombination med ett professionellt och respektfullt bemötande är av stor betydelse för en jämlik och jämställd hälso- och sjukvård. Kristdemokraterna anser att närheten till förlossningsvården är viktigt för patienternas trygghet och därför ska förlossningsverksamhet även finnas på Karlskoga lasarett.

Många kvinnor i länet lever med dolda kvinnosjukdomar. Det kan handla om till exempel Endometrios eller bäckenbotten- och underlivssmärta på grund av vestibulit eller förlossningsskador.

I förlängningen vill vi Kristdemokrater att en mottagning ska utvecklas till att bli en specialinriktad mottagning för kvinnor i hela länet, där spetskompetens är samlad kring olika kvinnosjukdomar, gärna belägen i Karlskoga.

Historiskt har i princip all medicinsk forskning skett på män, vilket har lett till att vi vet mycket mindre om kvinnosjukdomar. Det har också inneburit att mediciner i högre utsträckning är anpassad för, och testad på män. Därför är det viktigt att Region Örebro län verkar för att ett kvinnoperspektiv inom medicinsk och klinisk forskning beaktas.

Kristdemokraterna vill att:

- Det finns en vårdkedja med en ökad kontinuitet från graviditet, förlossning och eftervård
- Stärka det uppsökande arbetet med att få kvinnor att komma till mammografin
- Inför screening av bröstcancer även för 74+
- Utrotningen av livmoderhalscancer (HPV) ska fortsätta
- Den gynekologiska kompetensen på vårdcentralerna stärks

4.7 BARN- OCH UNGA

Kristdemokraterna är djupt oroade över den ökande psykiska ohälsan bland barn och unga. Barn och ungas hälsa är en spegling av dagens samhälle och att uppleva livet som meningsfullt är grundläggande för psykiskt välbefinnande. Trots att de allra flesta barn och ungdomar växer upp under trygga förhållanden så ökar andelen barn och ungdomar som mår dåligt både psykiskt och fysiskt. På kort tid har det sociala umgänget förändrats med mer tid på skärmar och i sociala medier, färre fysiska möten, mindre rörelse och sämre sömn. En osund "jämförelsekultur" som ökar pressen och påverkar måendet. Många barn och unga tar del av den psykiatriska öppen- och slutenvården och allt fler förskrivs psykofarmaka. De flesta psykiska besvären handlar om depressioner och ångestsyndrom, och många av de fysiska besvären kan härledas till psykisk ohälsa, men allt för många av länets ungdomar lider också av folksjukdomar som fetma.

Det räcker inte att enbart fortsätta utveckla stödinsatser för dem som redan mår dåligt. För att vända utvecklingen måste vi också förstå varför ohälsan ökar så kraftigt. Existentiell hälsa handlar om upplevelsen av mening, syfte och sammanhang i livet.

Kristdemokraterna är övertygade om att existentiella frågor spelar en avgörande roll för att stärka hälsan hos barn och unga. Existentiella insatser kan skapa utrymme för reflektion och bidra till en ökad känsla av meningsfullhet.

För många unga saknas i dag forum där dessa frågor kan lyftas. Kunskap om existentiell ensamhet och lyhördhet för individuella behov är därför avgörande för att kunna erbjuda relevant stöd.

Kristdemokraterna vill möjliggöra effektiva stödinsatser och skapa trygga rum för samtal som hjälper ungdomar att hantera både sin egen och andras existentiella hälsa.

Familjen är varje barns första grund i livet, och det är där barnets trygghet och person växer fram. Därför är det viktigt att alla föräldrar känner sig trygga i sin roll, och att de får det stöd de behöver. Där har familjecentralerna, mödravårdscentralerna och barnavårdscentralerna en mycket viktig roll.

För ungdomar som mår dåligt eller har funderingar kring sex- och samlevnad är länets ungdomsmottagningar viktiga. Dit kan ungdomarna vända sig i känsliga ärenden utan att föräldrar får veta något. Det är därför av stor vikt att ungdomsmottagningarna har öppet året om, med möjlighet för "drop-in" när frågor eller behov av hjälp och stöd uppstår. Barn som mår dåligt eller far illa måste snabbt uppmärksammas och få hjälp och stöd. All tand- och sjukvårdspersonal ska ha kunskap för att tidigt upptäcka tecken hos barn som far illa.

Regionens personal ska ha kunskap för att även upptäcka barn som riskerar utsättas för hedersvåld eller hedersförtryck. Det ska finnas tydliga rutiner och kunskap om anmälningsplikten och hur de ska gå till väga vid anmälningsärenden. Gränsdragningen mellan Regionens vårdansvar och kommunernas vardagliga kontakt med barn och unga i skolan gör det i många fall svårare att kunna ta ett helhetsgrepp när ett barn mår dåligt. Därför måste det finnas ett strukturerat och sammanhängande arbetssätt gällande insatser som riktar sig mot barn- och ungas uppväxtår. Ett exempel på där regionen och kommunerna arbetar gemensamt är kring de barnen med talsvårigheter. Att formulera sitt tal är det mest grundläggande under utvecklingen som barn och därför är en fortsatt satsning på logopedier av stor vikt.

De senaste åren har allt fler barn fått neuropsykiatriska diagnoser. Det är viktigt att barn inte får vänta för länge för att få genomgå en utredning. I väntan på utredning riskerar barnet att vara utan olika former av insatser, stöd på skola och i vardagen. Inget barn ska behöva gå igenom skolan utan att kunna få den hjälp den behöver för att klara sig. Kristdemokraterna vill se en stärkt samverkan mellan primärvård, skolhälsovård, och psykiatri för att förhindra att barn och unga faller mellan stolarna.

Kristdemokraterna vill att:

- Det ska finnas minst en familjecentral i varje kommun
- Nyblivna föräldrar ska få hembesök under barnets första år
- Länets ungdomsmottagningar har öppet året om
- Läkeemedelsgenomgångar sker återkommande för alla barn med förskrivna medicin
- Samverkan mellan primärvård, skolhälsovård och psykiatri stärks
- Barn och unga får redskap och möjlighet att förstå och bära existentiella frågor

4.8 FOLKHÄLSA

En god hälsa är någonting alla behöver. Region Örebro läns folkhälsoarbete ska bidra till att bygga upp en god hälsa hos hela länets invånare genom förebyggande hälsoarbete. Ändrade levnadsvanor mot ett hälsosammare liv gör att fler kan hålla sig friska längre.

Kunskapen om betydelsen av kost, motion och en sund livsstil finns idag hos de allra flesta. Många är mer engagerade i sin hälsa än någonsin tidigare. För att ytterligare förbättra folkhälsan på det generella planet behöver särskilt fokus läggas på att förbättra hälsan hos dem som idag har sämst hälsa. Effektiva preventiva insatser för att minska ohälsa och sjukdom är en av de mest lönsamma investeringar ett samhälle kan göra för sina invånare. En kristdemokratisk folkhälsopolitik syftar till att öka förutsättningarna och stödja den enskilde att göra hälsosamma val.

Minskade riskfaktorer såsom stärkt fysisk, psykisk och social hälsa samt att underlätta goda levnadsvanor kan bidra till minskade hälsoskillnader genom hela livet, från barndom till ålderdom. Erbjudna hälsosamtal, bryta den ofrivilliga ensamheten hos många äldre och arbeta för ökad rörelseförståelse är några exempel på insatser vi Kristdemokrater vill stärka.

Vi ska kunna erbjuda olika alternativ för att tillgodose patienternas behov och särskilt kunna hjälpa de patienter som behöver mycket stöd för att klara av en beteendeförändring. Det gäller också att utnyttja de digitala möjligheterna för att främja hälsan. Fysisk aktivitet på recept, kulturaktiviteter och återkommande hälsosamtal kan också fungera som goda och tidiga insatser för att motverka psykisk ohälsa och sjukdom. Kristdemokraterna anser att folkhälsopolitiken ska ha ett tydligt fokus på jämlik hälsa – alla måste få möjlighet att göra hälsosamma val. Här spelar civilsamhället en avgörande roll genom att skapa gemenskap, aktiviteter och mötesplatser som stärker hälsan utanför vårdens ram. För framtiden krävs också en starkare sammanhållning kring folkhälsoarbetet, inte minst med tanke på en åldrande befolkning och de demografiska förändringar som väntar.

Kristdemokraterna vill att:

- Återkommande hälsosamtal och hälsokontroller är en del i ett hälsofrämjande arbete
- Det proaktiva arbetet med olika riskgrupper stärks
- Folkhälsan stärks genom fördjupad samverkan mellan regionen och civilsamhället
- Fysisk aktivitet på recept (FAR) används som alternativ och komplement till medicinering
- Folkhälsoarbetet ska utgå från att barn och unga ska klara av sin skolgång

5. VÄLFÄRDSBROTTLIGHET

Det är viktigt att vi tar välfärdsbrottsligheten på största allvar eftersom det är en form av systemhotande verksamhet. Detta hot har alltid funnits men har under det senaste decenniet ökat. En kraftig ökning riskerar att kraftigt påverka det samhälle som har byggts upp på tillit och moraliska förpliktelser.

Detta är bara ett axplock av de olika typerna av välfärdsbrott som ökat. Offentlig sektor och därmed regionerna, är inte förskonade. Mycket sker tyvärr dolt för våra invånare, samtidigt som offentliga tjänstemän gör vad de kan för att förhindra denna spridning. Det har till och med gått så långt att vissa myndigheter varnas internt för korruption. Det kan handla om allt från felaktiga anställningsavtal till sekretessmaterial som säljs vidare till kriminella nätverk. Vi pratar alltså om de statliga myndigheter som vi ska lita allra mest på. Det här vill såklart Kristdemokraterna omedelbart få ett slut på.

Alla behöver ta sitt ansvar och regionen bör intensifiera sitt eget interna arbete för att motverka all form av välfärdsbrottslighet där vi har rådighet. Regionerna har redan en del rutiner för att utföra slumpmässiga kontroller och uppföljningar som samtidigt ska ta hänsyn till ett annat perspektiv, nämligen tillit. Här anser Kristdemokraterna att det måste gå att göra båda sakerna samtidigt.

Där det går att öka kontrollerna för att säkerställa rättsprinciperna, ska det så göras. Och där vi kan stärka tilliten ska vi självklart understödja detta.

Att motverka välfärdsbrottsligheten innebär inte bara slumpmässiga kontroller, vi behöver arbeta internt med det förebyggande arbetet. Det behövs en översyn av regionens egna rutiner, tydligare ansvarsfördelning och bättre skydd mot oegentligheter. Vi måste säkerställa att felaktiga utbetalningar, fusk med anställningar och otillbörlig hantering av känslig information inte får någon grogrund i våra verksamheter.

För att lyckas måste vi också stärka arbetet med att upptäcka och motverka parallella system som utnyttjar våra verksamheter. Genom att intensifiera användningen av digitala analyser och AI-baserade verktyg kan vi snabbare identifiera misstänkta mönster och bryta upp strukturer som annars riskerar att växa under ytan.

Kristdemokraterna menar att en effektiv kamp mot välfärdsbrott bygger på två delar: tättare kontroller och tydligare konsekvenser för den som missbrukar systemet, men också en stark kultur av moral, tillit och ansvar i de offentliga organisationerna. Välfärden ska vara till för dem som behöver den mest, inte för de kriminella nätverk som i dag berikar sig på skattebetalarnas bekostnad.

Kristdemokraterna vill att:

- Resurser för att motverka välfärdsbrottsligheten inom regionen tillförs
- De interna kontrollerna för att upptäcka oegentligheter ska utvecklas och stärkas

6. TRYGGHET

Brottsligheten har tagit sig alltmer oacceptabla former. Den upplevda otryggheten ökar och även de som har som sin uppgift att hjälpa andra utsätts för hot och våld – från räddningstjänst och kollektivtrafik till sjukvård och social omsorg. Att människor som jobbar inom dessa viktiga samhällsfunktioner riskerar att komma till skada när de gör sitt jobb kan vi aldrig acceptera.

Sjukvården speglar samhällets problem, och vården av kriminella har blivit allt vanligare inom både ambulans- och sjukhusvården. Här krävs tydliga säkerhetsrutiner, handlingsplaner och en nolltolerans mot hot och våld. Även i kollektivtrafiken och på våra resecentrum behövs förebyggande insatser, vakter och stärkt samverkan med kommunerna.

Kristdemokraterna menar att samhället måste svara på tydligast möjliga sätt och bryta utvecklingen genom lagändringar, ökad polisnärvaro och stärkt skydd för personal. För oss är det självklart: alla medarbetare i Region Örebro län ska kunna gå till jobbet utan rädsla.

Kristdemokraterna vill att:

- Säkerställa att det finns tydliga säkerhetsrutiner
- Trygghetslarm införs på arbetsplatser där behov finns

7. CIVILSAMHÄLLET

Kristdemokraternas grundläggande samhällssyn är att samhället är oändligt mycket större än staten, regionen eller kommunen. Det är naturligt för oss människor att bilda egna gemenskaper och sociala nätverk för att ansvara över, och engagera oss i, våra egna och andras livsvillkor. För oss Kristdemokrater är civilsamhället av stor betydelse och en av grundbultarna i samhället.

Det främjar demokratin och det personliga ansvarstagandet. Dessutom skapar civilsamhället möjligheter för nya mötesplatser där personer över generationsgränserna med gemensamma intresse kan mötas. Civilsamhället skapar också viktiga band och samhörighet, som i sin tur skapar tillit och självförtroende i ett samhälle. Detta band och förtroende är också en viktig beredskapsfråga. Ett land där det finns tillit till varandra och där det finns något gemensamt förhållningssätt, gör oss bättre rustade för de psykologiska påfrestningar som exempelvis kris- och krig kan föra med sig.

Under många år har människor i Sverige frivilligt samlats för att på sina egna villkor ta del av föreläsningar, delta i olika kulturprojekt, diskutera och studera tillsammans. Folkbildningen är en unik väg att främja den allmänna medborgerliga bildningen och demokratin.

Folkbildningen kan göra det möjligt för alla människor att påverka sin livssituation och skapa ett engagemang för att delta i samhällsutvecklingen. Varje år anordnas studiecirklar, kurser och olika kulturarrangemang av föreningar, studieförbund och folkhögskolor runt om i vårt län.

I Örebro län finns en lång tradition av ideellt engagemang. Politiken och de offentliga verksamheterna ska stötta det civila samhället men det får inte ske på bekostnad av civilsamhällets fristående ställning. Det är därför viktigt att Region Örebro län och länets civila samhälle möts för förutsättningslösa dialoger kring hur Regionen kan stötta civilsamhället i deras fortsatta utveckling. Det gynnar människorna i de små gemenskaperna och stärker samhället.

Kristdemokraterna vill att:

- Dialog och långsiktiga avtal ska eftersträvas med civilsamhället
- Det sker tydligare uppföljningar kring föreningarnas och andra aktörers bidrag
- Civilsamhällets fristående ställning respekteras

8. FORSKNING OCH UTBILDNING

Sverige har i kraft av högkvalitativ sjukvård, god infrastruktur och god tillgång till patient- och hälsodata, mycket goda förutsättningar att vara en framstående forskningsnation inom bland annat Life Science. Under senare år står Sverige för en mindre andel av världsproduktionen, men med bevarad hög forskningskvalitet. Detta beror mycket på den stora volymökningen på världsnivå som kan kopplas framför allt till Kina.

Kristdemokraterna vill att Region Örebro län ska arbeta aktivt med att fler och större resurser läggs på forskning som resulterar i ökad kvalitet snarare än kvantitet. Målet är att skapa en forskningsmiljö som lockar de bästa forskarna, håller hög nationell och internationell standard och gör länet till en frontregion inom området.

Med en sammanhållen struktur för sjukvården, med ett större statligt ansvarstagande och med samverkansregionerna skapas bättre förutsättningar för att bedriva medicinsk forskning. Underlättad tillgång till forskningsdata, större patientpopulationer för kliniska studier, nationell spridning av forskningsresultat, regelverk, osv är exempel på sådant som ytterligare stärker regionens och Sveriges konkurrenskraft på området.

Utbildningen av vårdpersonal är en kritisk faktor för ett välfungerande sjukvårdssystem. Idag är ansvaret delat mellan staten och regionerna. Staten, genom universitet och högskolor, svarar för utbildningsplatser i grundutbildningarna medan regionerna svarar för exempelvis läkares praktiska utbildning (allmäntjänstgöring AT, som kommer att pågå till slutet av 2020-talet, och den nya bastjänstgöringen BT) och tjänster för blivande specialistläkare (ST). Samordningen mellan regionerna kring dessa tjänster är svag och ingen har något nationellt ansvar för kompetensförsörjningen inom enskilda specialiteter.

Historiskt har i princip all medicinsk forskning skett på män, vilket har lett till att vi vet mycket mindre om kvinnosjukdomar. Det har också inneburit att mediciner i högre utsträckning är anpassade för, och testade på män.

Kristdemokraterna vill att:

- Ökad forskning på kvinnosjukdomar och att kvinnoperspektivet beaktas inom medicin och klinisk forskning
- Kompetensförsörjningen för de framtida behoven tillsammans med Örebro Universitet stärks

9. REGIONAL UTVECKLING

Politik skapar inga företag, men kan ge goda villkor för företagande. Ett starkt näringsliv i Örebro län är avgörande för jobb, tillväxt och välfärd, och därför måste vi stärka förutsättningarna för att starta och driva företag i hela länet. Kristdemokraterna vill främja det innovationsstödande systemet som bland annat, Almi, Örebro Universitet, Region Örebro Innovation AB (RÖIAB), och Region Örebro län m.fl. där innovativa idéer kan få stöd och näring för utveckling av nya framgångsrika företag. SAAB och försvarsindustrin i Karlskoga, Outokumpu i Degerfors, Orica i Nora och Epiroc i Örebro, är några av de industriföretag som är väletablerade och utgör en stor stomme i länet.

Ett län med välmående och framgångsrika företag får lägre arbetslöshet, högre tillväxt och bättre förutsättningar att finansiera den gemensamma välfärden. Även om några stora företag utgör en stomme i Örebro län, så är småföretagen syret som skapar många arbetstillfällen och ett mervärde för invånarna i form av tillväxt, kultur och upplevelser. Vi välkomnar både nya och redan befintliga företagare som vill etablera sig, växa eller investera i länet. Örebro Airport är en självklar del av länet för Kristdemokraterna och ska fortsätta utvecklas med bland annat en utbyggd terminal.

För att utveckla och skapa ett attraktivt län måste Region Örebro län tillsammans med näringslivet och alla länets kommuner stärka sitt samarbete. En del som berör många kommuner i länet är den bortglömda gruvnäringen. Gruvnäringen har en lång historia i Sverige och inte minst i Örebro län, vilket fortfarande är en viktig del av vår ekonomi och identitet. Den bidrar med arbetstillfällen, stärker den lokala ekonomin och skapar möjligheter för både kompetens och företagande att växa i länet. I en tid när Sverige behöver trygga tillgången på metaller och mineraler skulle vår region kunna spela en central roll i att bygga självförsörjning och långsiktig tillväxt. Här behöver vi vara på tårna och visa framåtanda för framtida exploatering.

Samtidigt är gruvnäringen både en etisk och en säkerhetsfråga. Den gröna omställningen kräver metaller som i dag ofta bryts i länder där både arbetsvillkor och miljöhänsyn är undermåliga. Genom att ta ansvar här hemma kan Sverige visa att det går att utvinna metaller på ett sätt som förenar höga miljökrav med respekt för människors värde. Med den orosbild som finns i vår omvärld så bör vi stärka och säkra den egna tillgången till kritiska råmaterial och ädelmetaller. På så vis bidrar Örebro län inte bara till fler jobb och starkare ekonomi, utan också till ett mer ansvarsfullt alternativ till exploatering och gör oss mindre beroende av auktoritära länder.

9.1 ARBETE, UTBILDNING OCH FÖRETAGANDE

Många personer i länet står utanför arbetsmarknaden. Samtidigt är många branscher i akut behov av arbetskraft. För att dessa företag ska kunna finnas kvar i vårt län måste det gå att finna den kompetens som är efterfrågad. Nära samverkan och samarbete mellan Regionen, kommunerna, företagare och utbildningsväsendet är nödvändigt för att i större utsträckning matcha länets arbetssökande med utbudet av arbete. Region Örebro län och länets kommuner behöver på ett bättre sätt ta tillvara den kompetens och potential som finns i samhället. På ett strukturerat och mer effektivt sätt ska Region Örebro län medverka till snabbare validering av utbildning och kompetens. Vi tror också att folkhögskolorna kan verka som ett viktigt komplement i utbildningsuppdraget. Utbildning är viktig om inte en förutsättning för att nya invånare lättare ska komma in på arbetsmarknaden.

Tillgång till bredband och god mobiltäckning är grundläggande, liksom att möta företagens stora behov av arbetskraft och rätt kompetens. Här spelar samverkan mellan gymnasier, folkhögskolor, universitet, näringsliv och civilsamhälle en avgörande roll för att utbildningar ska matcha arbetsmarknadens behov. Region Örebro län bör även ta vara på möjligheterna med EU-finansiering för att driva utvecklingsprojekt som stärker företag och skapar fler arbetstillfällen.

9.2 BESÖKSNÄRING- OCH TURISM

Örebro län rymmer inte bara gruvor, utan också en rik variation av natur- och kulturmiljöer – från Bergslagens skogar och Tiveden till Vätterns och Hjälmarens stränder – som ger både rekreation och livskvalitet. Att vårda och utveckla dessa miljöer är en del av vårt förvaltarskap för kommande generationer. Skogen erbjuder både biologisk mångfald och stillhet, och sjöarna skapar möjligheter till friluftsliv och turism. Här spelar den ideella sektorn en nyckelroll, då föreningslivet väcker intresse för naturen och bär upp ett engagemang som stärker gemenskapen. Tillsammans med företagare och civilsamhälle kan vi utveckla turismnäringen till en långsiktig tillväxtkraft för länet, genom att stärka campingar, stugbyar och lokala besöksmål, samtidigt som vi värnar de känsliga områden som måste bevaras.

Örebro län har goda förutsättningar för att ligga i framkant även för nya näringar som kultur, logistik, turism och event, vilka vi tror kan ta ytterligare utrymme i relation till den traditionella industrin som sedan länge varit en stor och viktig del av länets företagande.

Kristdemokraterna vill att:

- Upphandlingar utformas så att även små och lokala företag kan vara konkurrenskraftiga
- Ett aktivt arbete genomförs för att rusta och matcha arbetssökande mot arbetsmarknaden
- Fortsätta utvecklingen av Örebro Airport med bland annat en ny terminal
- Regionen blir bättre på att söka stöd från EU-fonder
- Stödet till turism- och besöksnäringen stärks i hela länet
- Örebro län ligger steget före när det gäller gruvnäring för att attrahera investeringar för långsiktig exploatering och fler jobb i länet

10. KULTUR

Ett levande kulturliv stärker samhället med sina unika möjligheter att främja sammanhållning och motverka utanförskap. Genom att främja kulturell mångfald kan vi bidra till ett samhälle där varje person känner sig hemma, bygger upp och bibehåller sin värdighet, oavsett bakgrund eller livssituation. I vår närmiljö bidrar kulturen till livskvalitet, inspiration, utmaningar, hälsa, njutning och glädje. Att ha en levande kulturscen bidrar också till en regions attraktivitet och livskraft. Kultur stärker demokratin och möjliggör för mångfald, integration och kommunikation.

Genom kulturen får vi rötter till vår historia, mening i nuet, visioner för framtiden och möjlighet att ingå i ett sammanhang. Konst och kultur är viktiga ingredienser i vår vardag och bidrar till livskvalitet. Därför vill Kristdemokraterna att länets kulturutbud ska vara tillgängligt för alla och att det finns en stimulering till ökad samverkan mellan musik- och kulturskolor, samt till ökat samarbete mellan länets kulturinstitutioner.

Örebro län har flera kulturinstitutioner, föreningar, kyrkor och lokala grupper som utgör länets kulturella infrastruktur. Region Örebro län finansierar helt eller delvis Länsteatern i Örebro AB, Länsmusiken i Örebro AB, Teater Martin Mutter, Stadra Teater, Opera på Skäret, Örebro Läns Museum samt ArkivCentrum Örebro län. Kulturinstitutionerna utgör nav för frilansande konstnärer, musiker, körer, dansare och fria teatergrupper.

Det är ett viktigt uppdrag för Region Örebro län att främja kulturlivet och inte minst barn och ungdomars kulturella upplevelser. Barn och unga som tidigt får ta del av och prova på olika kulturaktiviteter lägger en grund för bildning och förståelse av det egna sammanhanget. Det ger också tillfälle för familjer att uppleva saker tillsammans.

Förutom att kultur och konst har ett unikt egenvärde så har den också betydelse för kreativa näringar. Kulturell verksamhet och upplevelser av konstnärliga uttryck skapar kreativa idéer som ger innovativa produkter och tjänster, samt ökad turism vilket leder till att ekonomin växer. Örebro län har stor potential att utveckla tillväxt inom de kreativa, kulturella och upplevelseorienterade näringarna med tanke på de många kreativa och konstnärliga människor som lever och verkar i vårt län.

Konst och kultur är viktigt för folkhälsan och dess roll inom hälso- och sjukvården väcker allt större intresse. Flera undersökningar och studier bekräftar kulturens betydelse för hälsan. Forskning har visat att kulturaktiviteter som till exempel musik, litteratur eller dans kan förebygga ohälsa genom att ge människor en känsla av sammanhang och en bättre beredskap att möta sjukdomar, psykiska trauman och sociala problem. Konst och kultur kan också vara en resurs i såväl förebyggande arbete som i rehabiliteringsarbete.

Kristdemokraterna vill att:

- Samlingarna inom Länsarvet görs tillgängliga för allmänheten
- Värna länets olika kulturinstitutioner och föreningar som också utgör nav för frilansande kulturutövare
- Konstnärlig utsmyckning ska vidgas till att omfatta olika konstformer och kulturyttringar inom de offentliga rummen och miljöerna
- Sambandet mellan kultur och hälsa ska tas tillvara genom ökade inslag av kultur i vården
- Det nyinrigda läns museet ska möta länsinvånarnas breda intressen och behov

11. KOLLEKTIVTRAFIK

Det ska vara möjligt att bo, leva och verka i hela länet. Det förutsätter att det finns trygga och smidiga kommunikationer i hela länet. Det är viktigt att det finns kollektivtrafik från länets mindre orter till centralorten och tvärförbindelser mellan kommuner. För dem som pendlar till jobbet ska det finnas möjlighet att ställa bilen på en säker pendelparkering för att sedan ta tåg, buss eller cykel vidare till sin arbetsplats.

För oss Kristdemokrater är det avgörande att det ska vara och kännas tryggt att stiga på och av tåg, buss och färdtjänst, att bussen är i tid och resan inte tar längre tid än nödvändigt. Vi tror även att prissättningen för bussresorna är av stor betydelse om man väljer att färdas kollektivt eller inte. Det är viktigt att biljettpriset hålls nere så bussen fortsätter vara ett ekonomiskt och långsiktigt alternativt till bil. För att kunna möta den framtida utvecklingen är det viktigt att hänga med i den tekniska utvecklingen och den snabba tillväxttakten i de stora städerna men också de mindre orterna. Att utöka bussturer inom länet och mellan kommuner på helger och kvällar minskar en del av känslan som stad - landutmaningen medför.

Än är det inte aktuellt med förarlösa bussar i Örebro län, men det är en viktig faktor att ha med i framtida stadsplanering. Ett första steg för att öka framkomligheten för bussarna är att skapa särskilda körfält för bussar på linjerna med flest resenärer.

Även spårbunden trafik är av stor vikt för länets invånare. Både för dem som pendlar till jobb och skola, och för länets regionala utveckling. Vi vill utreda förutsättningarna för att säkerställa att vi på bästa sätt använder den infrastruktur vi har i länet.

För oss är förverkligandet av sträckan Oslo-Stockholm 2.55 av stor vikt samt förbättringar av Västra stambanan. Det möjliggör för större arbetsmarknadsregion med snabbare resetid för länets invånare. För dem som behöver bil för att få vardagen att gå ihop ska det vara lätt att tanka och ladda sina fordon.

Kristdemokraterna vill att:

- Svealandstrafikens avtalsmodell mot privata bussbolag och inom serviceresor ses över
- Biljettutbudet i kollektivtrafiken ska attrahera kollektivt åkande
- Kollektivtrafiken ska utökas med fler landsortslinjer
- "4-timmarsbiljett" införs
- Senior-rabatt införs på alla biljettformer
- Fritidskort för ungdomar upp till 19 år införs

12. LANDSBYGD

Landsbygden är en ovärderlig och attraktiv tillgång i Örebro län. Men stad och land ska komplettera varandra. Kristdemokraterna vill att människor ska kunna bo och leva i hela länet. Landsbygdens produktion av bland annat livsmedel, energi och naturmaterial skapar förutsättningar för tillväxt, service och livskvalitet i hela länet.

Örebro län har en stark landsbygd som samspelar med angränsande län, Östergötland, Västra Götaland, Värmland, Dalarna, Västmanland och Sörmland. Jord- och skogsbruk är viktiga industriella näringar, exempelvis i Sydnärke med sågverket i Hjortkvarn samt massaindustrin vid Aspa. Natur och miljö ska förvaltas ansvarsfullt så att framtida generationer kan ta över. Vi vill se ett ökat samarbete och dialoger med länsstyrelsen om att avverka granbarkborredödade granbestånd i naturreservaten, vilka utgör en fara för omkringliggande skog.

En levande landsbygd innebär att människor i alla åldrar lever och verkar på landsbygden i hela vårt län. Vi vill se en miljö där mångfald av människor och natur tas tillvara och där grupper, företag och föreningar utvecklas. En levande landsbygd tryggar en social, ekologisk, och ekonomisk långsiktig utveckling där vi tar tillvara lokalt engagemang och uppmuntrar densamma. Naturen och den biologiska mångfalden blomstrar genom ett aktivt förvalterskap. En levande landsbygd bygger på ett naturligt beroende och ett ständigt utbyte mellan stad och land.

Örebro län har Sveriges högsta antal vargrevir i länet. En politik för en minskad och kontrollerad vargstam ger förutsättningar lantbrukare i vårt län att satsa på exempelvis lammproduktion om det kombineras med ökad ersättning för att anlägga rovdjursstängsel. Vi får då ett närproducerat kött som är det bästa med lågt klimatavtryck, öppna och levande landskap som inbjuder fler människor till permanent- och fritidsboende på landsbygden i vårt län.

Det ska finnas fungerande service så som barnomsorg, skola, sjukvård, IT-kommunikation, kollektivtrafik och infrastruktur i hela länet. Små filialer till vårdcentralerna kan möta delar av de vårdbehov som finns på landsbygden. Det är även väsentligt att civilsamhället och företag får goda förutsättningar att växa och utvecklas.

En stark och stabil landsbygd är också en avgörande resurs i tider av kris och beredskap. När samhället ställs inför påfrestningar är det lantbruket, skogen, energi- och matproduktionen med bonden och lokalsamhällena som ger trygghet och motståndskraft. En levande landsbygd bidrar därför inte bara till tillväxt och livskvalitet, utan är också en del av vårt gemensamma säkerhetsnät.

Kristdemokraterna vill att:

- Kollektivtrafiken och transportmöjligheten på landsbygden utvecklas
- Regionen ska bli bättre på att ansöka om EU-stöd till landsbygdsutveckling
- Regionen i första hand ska pröva upphandling mot lokala varor och tjänster

13. DIGITALISERING OCH AI

Digitaliseringen innebär sannolikt den enskilt största möjligheten när det gäller att effektivisera välfärden. Men även om mycket har hänt inom detta område så har utvecklingen varit fragmenterad och, i jämförelse med många andra delar av samhället, inte tillnärmelsevis lika snabb.

I och med corona-pandemin så fick digitaliseringen ett ordentligt uppsving och nya arbetsmetoder och metoder som kanske varit på efterkälken har nu blivit en vardag för många.

Detta ställer såklart nya krav på Region Örebro län som arbetsgivare och pådrivare av den digitala infrastrukturen såväl internt som externt. En risk med en kraftigt utökad digitalisering är att vissa grupper kan stängas ute och det är av stor vikt att man tar hänsyn till detta och jobbar hårt med den digitala tillgängligheten och inkluderingen.

Tillgång till bredband och fibernät blir allt viktigare för att vi ska klara vardagen. De flesta betalar sina räkningar över internet. Nästan all kommunikation sker över e-post eller via sociala medier och den fysiska posten tar allt mindre plats. Fortfarande finns det boende ute i länet som inte har tillgång till bredband eller fiber. Bredband är också en nödvändighet för att företagare ska kunna bedriva verksamhet på landsbygden. Oavsett var i länet man bor eller verkar ska det finnas tillgång till bredband.

Ett sätt att kunna nå landsbygden och skapa en enklare vardag samtidigt som vi möjliggör för framtida och långsiktiga lösningar är drönare, eller så kallade "Urban Air Mobility", en av framtidens goda lösningar på många små och stora problem. Region Örebro län ska ligga i framkant här och ta fram strategier och verka för att vara en region som driver på utvecklingen. Men det är också viktigt att vi inte bara stannar vid det teoretiska utan också skapar förutsättningar att realisera det här i vårt län.

Artificiell intelligens (AI) öppnar också upp för nya möjligheter för både vården och välfärden i hela länet. Genom AI kan vi snabbare analysera stora datamängder, förbättra diagnostik, effektivisera administration och frigöra tid för det patientnära arbetet. Samtidigt måste tekniken hanteras med omsorg. Transparens, etik och säkerhet är avgörande för att invånarnas förtroende ska bevaras. Region Örebro län ska därför se AI som ett verktyg som underlättar för medarbetare och stärker välfärden, inte som en ersättning för det mänskliga mötet.

Kristdemokraterna vill att:

- Regionen prioriterar säkerhetsaspekten vad gäller digitalisering
- Regionen ska ta fram en dröjarstrategi
- AI ska användas för att effektivisera flera typer av arbetssätt och diagnostisering
- AI ska användas för att skapa förutsättningar för en patientnära och patientsäker vård

14. MEDARBETARE

Personal som mår bra och trivs på jobbet är grunden till ett gott arbetsklimat och till arbetsplatser som växer och utvecklas. Region Örebro län är en av länets största arbetsgivare. Med drygt 10 000 anställda bär Regionen ett stort ansvar för medarbetarnas arbetsmiljö.

Trivsel, inflytande, friskvårdsbidrag och avgiftsfritt kaffe är viktiga inslag i det arbetet. Regionen har utmaningar med både rekrytering av ny personal och inte minst med att behålla dem som redan är anställda hos oss. Seniora medarbetare som vill arbeta vidare ska uppmuntras, det är av stor vikt att regionen tar till vara all kompetens och erfarenhet som finns. Det är också viktigt att regionen ser till medarbetarnas möjligheter till delaktighet kring arbetstider.

Vi Kristdemokrater är övertygade om att det nära ledarskapet är nyckeln för att skapa en arbetsplats som de anställda ser fram emot att gå till. Framför allt sjukvården är en organisation som ofta bygger uppifrån och neråt. Men för att en organisation ska må bra måste personalen, de som utför det vardagliga arbetet, känna sig delaktiga. Flera av vårdcentralerna i länet är idag beroende av hyrläkare. Det är ett dyrt och ineffektivt system som inte är till fördel vare sig för patienterna eller för arbetskamraterna. Kristdemokraterna ska fortsätta arbeta för att långsiktigt och strategiskt för ett oberoende av hyrläkare. Både arbetslaget och patienterna förtjänar att veta vilken läkare de kommer möta under dagen.

Tyvärr blir allt för många sjukskrivna inom Region Örebro län. Det måste tas på allvar, och arbetsmiljön måste förbättras. Det är viktigt att medarbetare inom regionen får möjlighet att avancera och fördjupa sina kunskaper. Utbildning med koppling till anställning ser vi som nödvändigt för utvecklingen av regionen och personalens trivsel.

För att medarbetarna ska trivas på jobbet och känna att det är "sin" vårdcentral vill Kristdemokraterna införa en "Arbetsmiljöpeng". Den ger personalen större frihet att själva påverka arbetsmiljön genom exempelvis gemensamma initiativ, trivsel eller kompetensutveckling. Resultatet blir ökad delaktighet, arbetsglädje och därmed ökad kontinuitet och bättre vård för patienterna.

Det är dessutom viktigt att vidareutbildningen leder till utökat ansvar och lönepåslag därefter. Det ska löna sig att kunna och utföra mer. Vi vill också understryka att hot och trakasserier mot personal är oacceptabelt. Den sista tiden har vi gång på gång fått höra berättelser om sjukvårds- och länstrafikspersonal som blivit hotade, skadade eller på annat sätt utsatta för trakasserier. Regionens personal ska känna trygghet i sitt arbete.

Kristdemokraterna vill att:

- Regionens medarbetare ska känna trygghet på sina arbetsplatser
- All sjukvårdspersonal ska kunna vidareutbilda sig på arbetstid
- Erfarenhet och seniora kompetenser ska premieras
- En "Arbetsmiljöpeng" och "innovationsbonus" införs
- Regionen har 1 läkare per 1100 listade patienter på vårdcentralerna

15. KRIS OCH BEREDSKAP

Ett tryggt samhälle måste vara förberett när det oväntade händer. Den senaste årens försvarsbeslut har satt Sveriges beredskapsarbete i en ny riktning, sedan landet under lång tid har monterat ner sin beredskap. Sverige är beroende av andra länder för både mat, energi och viktiga varor, något som inte minst blev tydligt under pandemin. Detta gör oss sårbara i en tid av nya hot, allt från pandemier och cyberattacker till energikris och krig i vårt närområde.

Kristdemokraterna vill vända utvecklingen och bygga ett starkare, mer robust samhälle där människor kan lita på att grundläggande funktioner fungerar även i kris.

Region Örebro län har en central roll i detta arbete. Hälso- och sjukvården måste stå stark i svåra tider, med god tillgång till läkemedel, utrustning och utbildad personal. Vi vill se tydligare samarbete mellan region, kommuner, stat och civilsamhälle för att säkerställa en fungerande krishantering. Frivilliga krafter och lokalt engagemang ska tas tillvara. Det är när människor samarbetar som samhället blir som starkast. Här tycker Kristdemokraterna att civilsamhället och försvars- och frivilligorganisationer är en självklar och potent kugge som kommer behövas i en kris.

De gemensamma utgångspunkterna för totalförsvaret 2025–2030 tydliggör att kriget är det dimensionerande hotet som vår beredskap behöver ta höjd för. Hälso- och sjukvården behöver intensifiera sin beredskapsplanering för krig avseende prioritering av vård som är nödvändig i kris och krig, optimering av hur man använder befintlig personal och planering för att ta emot förstärkningar, bland annat genom civilplikt. Det är centralt att regionen planerar för sin roll i relation till Sverige som allierad. Genom att ta höjd för krigets krav blir vi också bättre rustade även för den fredstida krisen.

Vi behöver öka vår egen förmåga att producera energi, livsmedel och råvaror. Regionens arbete ska bidra till att minska sårbarheten vid internationella störningar. Att stärka svensk livsmedelsproduktion, värna inhemsk energi och bygga upp beredskapslager är inte bara kloka investeringar, det är en trygghetsfråga. Självförsörjning är kanske inte avgörande men det är en viktig faktor för att klara av just detta.

Kristdemokraterna menar att krisberedskap inte får bli symbolpolitik eller dyra projekt som inte fungerar i verkligheten. Fokus måste ligga på konkreta lösningar som stärker vår trygghet på riktigt. Det ska vara tydligt för invånarna var man får information, vilken hjälp som finns att tillgå och hur man själv kan bidra i svåra tider.

Vi är övertygade om att Sverige kan stå starkt om vi bygger på ansvar, förnuft och gemenskap. Med långsiktiga satsningar, ökad självförsörjning och en levande krisberedskap kan vi lämna över ett tryggare samhälle till kommande generationer.

Kristdemokraterna vill att:

- Sjukvårdens beredskapslager stärks
- Självförsörjningen av livsmedel och energi ökar
- Frivilligas inkludering ska vara en självklar del i regionens beredskapsarbete
- Hälso- och sjukvårdens beredskapsplanering för kris- och krig ska intensifieras

16. MILJÖ OCH KLIMAT

En av grunderna i Kristdemokratin är förvaltarskapstanken. Vi lånar jorden av våra barn och barnbarn och har därför ett ansvar att bruka våra resurser klokt. Men ansvar handlar inte om plakatpolitik eller att springa på alla globala trender, utan om att ta hand om vår närmiljö, vatten, skog och mark. Vi behöver en miljöpolitik som bygger på sunt förnuft, balans och respekt för de som lever och verkar här. Annars finns en risk att det skapas en falsk förhoppning om vad som är faktiskt möjligt att genomföra. Kristdemokraterna tycker därför att fokus ska ligga på det som regionen har rådighet över.

För oss är det viktigt att Region Örebro län tar ett tydligt ansvar i miljöarbetet, men på ett sätt som fungerar för invånare och företag i vardagen. Det betyder praktiska lösningar som minskar svinn, moderniserar fordonsflottan, satsar på smart återvinning och säkerställer trygg energiförsörjning. Men det får inte ske genom tvång eller ogenomtänkta projekt som kostar skattebetalarna dyrt och snabbt blir omoderna.

Miljöpolitiken behöver också förankras i vår svenska tradition av att vårda det vi äger och lämna något bättre efter oss. Det är en del av vår kultur och vårt sätt att leva. Här i länet har vi alltid brukat skog, mark och vatten med respekt och ansvarstagande, inte genom ideologiska experiment, utan genom praktiskt förnuft. Det arvet behöver vi föra vidare, så att våra barn får växa upp i ett Sverige som fortfarande värnar naturen och tar vara på resurserna.

Kristdemokraterna menar att miljöarbetet måste bygga på frihet under ansvar. Det ska vara enkelt att göra rätt, inte svårt och byråkratiskt. När människor och företag får möjlighet att ta ansvar växer också en kultur av långsiktighet och innovation fram. Oavsett vad klimatförändringar beror på har vi ett ansvar att möta dem. Men det gör vi bäst genom åtgärder som stärker vårt samhälle och vår framtid. Vi ska utgå från vad som är bäst för vårt län och kommande generationer och inte låta oss styras av internationella trender. Det är verkligt förvalterskap.

Kristdemokraterna vill att:

- Andelen närproducerat livsmedel ökar i vårt län
- Läkemedelshanteringen skärps för att skydda människor, djur, natur och vatten
- Regionen arbetar för att fasa ut de engångsartiklar som är möjliga att fasa ut
- Det sker en minskad förbrukning av material och ökat återbruk i våra verksamheter
- Regionen inför säkra inlämningsstationer för uttjänta läkemedel